

УДК 332.145:330.341.1

Павлов В.І., Корецький Ю.М.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Визначено основні цілі, завдання, напрямки та можливі джерела фінансування інноваційної політики. Відзначено роль регіональної інноваційної політики у інноваційному розвитку держави.

The main aims, tasks, directions and possible sources of financing the innovative policy have been determined. Special attention has been drawn to the role of the regional innovative policy in the innovative development of the state.

Зростання економічної самостійності регіонів потребує координації діяльності в здійсненні інноваційної політики. Нині в регіонах формуються інноваційні пріоритети, розробляються інноваційні програми і проекти, створюються структури, які забезпечують реалізацію інноваційного потенціалу.

На сьогодні особливе значення має збереження створеного інноваційного потенціалу в обсязі і на рівні, які в період стабілізації і піднесення економіки забезпечили би реформування і розвиток системи регулювання інноваційної діяльності з урахуванням інтересів держави та її регіонів. Саме з цих причин основні принципи формування регіональної інноваційної стратегії повинні витікати з загальних принципів державної інноваційної політики і відображати наступне:

- узгодженість регіональної інноваційної політики з державною, при цьому пріоритети можуть не співпадати;
- всебічне врахування факторів, регіональних проблем, які впливають на економічний і соціальний розвиток регіону;
- випереджаючий вплив на формування інноваційно-інвестиційної політики;
- правове забезпечення регіональної інноваційної політики;
- збалансованість розвитку науки, освіти і виробничого потенціалу регіону.

З метою підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю, основні положення регіональної інноваційної політики слід оформити у вигляді концепції, де було б узагальнено викладено цілі, завдання, принципи, напрями, інші питання державного регулювання інноваційної діяльності в регіоні. Її практичні функції могли б бути посилені в напрямку конкретизації окремих її положень: пріоритетів, стимулів, функцій регіональних органів управління, галузевих, технологічних орієнтирів.

Як показує досвід розвинених країн, наявність ринкової економіки ще не є достатньою умовою швидкого технологічного зростання. В більшій мірі для цього необхідне створення сприятливого інноваційного та інвестиційного клімату, що є прерогативою активної державної участі в регулюванні економічного розвитку. Саме держава встановлює рамкові умови функціонування господарюючих суб'єктів, а також, шляхом використання прямих та непрямих методів, здійснення науково-технічної та промислової політики, орієнтує учасників ринку.

Результати проведеного дослідження свідчать про зростання інноваційної активності підприємств, які здійснюють свою діяльність у реальному секторі економіки. Проте ця тенденція, на жаль, залишається під впливом низького платоспроможного попиту на наукоємну продукцію як з боку держави, так і недержавного сектора економіки. В умовах відсутності достатніх фінансових засобів, підприємства, в першу чергу, скорочують обсяги виробництва наукоємної продукції, нерідко замінюючи її технічно більш простою і дешевою. Необхідно вибрати таку стратегію реалізації інноваційного потенціалу регіону, яка б сприяла створенню ефективного механізму підвищення мотивації підприємницької активності в сфері інноваційної діяльності [1,2].

В Україні практика регулювання інноваційної діяльності базується на двох основних постулатах, а саме: інноваційна активність обумовлена непередбаченими проривами в сфері наукових знань; зміна економічної кон'юнктури викликає відповідні зміни інноваційної активності [3].

В результаті створюється ситуація, де інноваційній діяльності надається переважно пасивна роль. Має місце очікування часу використання потенціалу загальних та спеціальних знань на практиці, або ж слідування за вимогами попиту, що формується в залежності від стану соціально-економічної ситуації.

Між тим постіндустріальні стадії розвитку розвинених країн характеризуються високими темпами змін в економіці, які обумовлені циклічними та структурними зрушеннями. Виходячи з цього виникає необхідність розробки нових теоретичних та методичних підходів до управління інноваційною активністю, більш адаптованих до потреб суспільства. Сучасна інноваційна стратегія повинна мати статус генератора попиту і одночасно активно впливати на пропозицію, бути направленою на формування сприятливих факторів для розвитку інноваційного потенціалу регіону.

Досвід регіонів та тенденції нарощення інноваційного потенціалу підприємств дозволяють визначити деякі підходи та критерії контуру регіональної інноваційної стратегії. Суть такої стратегії полягає в тому, щоб широким колом заходів сприяти підприємствам як у відношенні локальних інноваційних проблем, так і в інноваційній діяльності, що відображає інтереси групи підприємств та галузей, активно підтримувати створення та розвиток інноваційної інфраструктури, ефективної взаємодії науки, виробництва та фінансово-кредитної сфери, в тому числі в сфері експорту нової продукції та нових технологічних процесів.

На думку авторів, ефективна реалізація інноваційного потенціалу регіону можлива лише за умови комплексного забезпечення інноваційних процесів у регіоні: наявності фінансового забезпечення інноваційної діяльності, механізму стимулювання інноваційної діяльності, а також організаційного, матеріально-технічного та кадрового забезпечення.

Інноваційна політика в регіоні не є відокремленою від інвестиційної, а є ядром її ефективності. Особлива роль в інноваційній політиці може бути відведена інноваційним проектам чи інноваційній компоненті інвестицій, що мають велике значення для регіону. Обов'язковою вимогою для них є відповідність світовим тенденціям розвитку технології в даній сфері, а умовою – наявність науково-технічних розробок та виробничого потенціалу.

Пропонується в складі інноваційної політики регіону розробити заходи щодо сприяння освоєння на підприємствах інформаційних технологій в проектуванні, виробничих процесах, логістиці на основі узагальнення досвіду, вироблення ідеології їх сумісності, типових рішень, економії затрат.

Загальнорегіональне значення мають енергозберігаючі технології, які можуть бути підняті на рівень інноваційної політики та відповідальності регіональної влади. Проблема енергозбереження стосується кожного підприємства в цілому. Тому ініціювання та сприяння інноваційному напрямку в енергозбереженні є однією з пріоритетних та масштабних розділів інноваційної політики регіону. Завдання повинно ставитися не лише з вирішення питання про

збереження енергії, що витрачається у виробництві, а й із здійснення послідовної політики зниження енергоємності конструкції виробу та його експлуатації.

Джерелами формування регіональної інноваційної політики можуть бути напрями інновацій, що відповідають ознаці загально регіонального значення, з числа передових в регіоні розробок критичних технологій державного значення. Попередньо необхідно дати експертну оцінку їх теоретичній та прикладній розробкам в якості початкового етапу вирішення питання про віднесення деяких з них до числа пріоритетних в інноваційній політиці регіону.

З причини недостатньої розвинутої в нашій країні венчурного капіталу в його класичному розумінні, провідну роль в ініціюванні інноваційної діяльності може зіграти державне регулювання, в тому числі регіональними органами управління. Комерційно вигідні інновації – сфера прикладання приватного капіталу. Тим більше, що розпорощення коштів по багатьох об'єктах не створює нової якості економіки. Тому кошти регіонального бюджету, бюджетних та позабюджетних фондів могли б бути, в першу чергу, сконцентровані на наступних напрямках:

- фінансова підтримка, включаючи кредитні поручительства, виконання початкових стадій великих стратегічних проектів загально регіонального економічного значення, тобто проходження фази, після якої в дію можуть вступити самостійно інвестиційні структури, оскільки вже реально визначені контури комерційного прикладання капіталу;

- фінансування розробок цілеспрямованих аналітичних матеріалів, методик, типових інноваційних рішень, рекомендацій з тиражування нової продукції та виконання інших передпроектних робіт для створення умов з реалізації даного напрямку регіональної інноваційної політики, тобто з ініціювання вкладень інвестиційних структур у важливі для регіону інноваційні проекти.

Реальним провідником регіональної інноваційної політики може стати процес реструктуризації підприємств регіону. Так, підприємствам, які стоять на шляху структурних перетворень, необхідно буде вибрати та економічно обґрунтувати конкретну оптимальну стратегію реформування. Комплекс інноваційних заходів може бути розроблений спільно із заходами поточного фінансового оздоровлення та повніше відобразитися в розділі НДДКР, передбаченому в методиці розробки плану реструктуризації промислового підприємства. Інноваційний розділ, як один із основних у плані реструктуризації, вимагає доповнення щодо спеціальної форми прямої та непрямой фінансової підтримки. Розробка спільно з підприємством схем підтримки інноваційної діяльності та їх реалізація могли б викликати додатковий інтерес підприємств, у ході їх реструктуризації до співробітництва з регіональними органами управління.

Зростаючі процеси інтеграції наукових, фінансових установ та виробничих підприємств регіону у великі структури різних організаційно-правових форм (на базі горизонтальної чи вертикальної інтеграції), поряд з іншими позитивними результатами, можуть стати факторами формування власної стійкої науково-технічної та фінансової основи розвитку інноваційної діяльності у необхідних масштабах аналогічно до великих корпорацій світу. Великі інноваційні проекти підприємств, що значно впливають на економіку регіону, можуть мати особливий кластер форм та методів їх підтримки в руслі регіональної інноваційної політики.

Головне завдання регіональної інноваційної політики при використанні бюджетних коштів, коштів регіональних бюджетних та позабюджетних фондів, інших власних ресурсів та можливостей полягає в створенні умов для зростаючого залучення капіталу різних господарюючих структур в інноваційну діяльність загально регіонального значення.

Необхідно спрямувати зусилля та ресурси регіональних органів управління на виконання початкових стадій великих інноваційних проектів, відкриття перспектив для

прикладання капіталу різних господарюючих структур. За напрямками інноваційної діяльності загально регіонального економічного значення (наприклад, інформаційні технології, енергозберігаючі технологічні інновації, інші критичні технології) в якості імпульсу для приватногосподарських ініціатив в масштабі регіону можуть бути проведені передпроектні виробничі та економічні розрахунки і розробки.

Складовою частиною регіональної інноваційної політики виступають, методи та засоби її реалізації. Її ключовою ланкою є досягнення прозорості умов (наявність аналітичних матеріалів щодо стану об'єкту, розрахунків потреб ринку, наявності передпроектних розробок, оцінки комерційної вигоди, переваг конкурентоспроможності в перспективі та інших), необхідних для залучення в інноваційний процес зацікавлених суб'єктів господарювання: виробничих підприємств, комерційних банків, інвестиційних структур.

Ефективність реалізації інноваційного потенціалу регіону значною мірою залежить також від стану інформаційного та освітнього забезпечення інноваційних процесів, які передбачають:

- наявність постійно діючих джерел наукових та технічних розробок створення інфраструктури підтримки інноваційної діяльності;

- наявність інформаційних ресурсів та доступність їх для науки, освіти, управління. Необхідні інформаційні джерела про наявні наукові розробки, винаходи та потреби в них підприємств. Тому виникає потреба в кваліфікованих спеціалістах, які б могли на замовлення підприємств знайти необхідну інформацію та довести її до реального проекту;

- високий рівень підготовки наукових, технічних та управлінських кадрів, здатних вдосконалювати техніку та управляти інноваційними процесами. Система професійної освіти повинна забезпечити необхідну підготовку кадрів та перейти до випуску менеджерів з управління інноваційною діяльністю підприємств. Перед сферою освіти слід поставити завдання створити атмосферу конструктивного ставлення до інновацій, в якій інновації стали б потребою кожного громадянина і значною суспільною цінністю. Необхідні зміни і в сфері освіти: потрібно розробити спеціальні методики розвитку інноваційного потенціалу особистості, так як одним з важливих завдань системи освіти є формування інноваційної особистості.

Розвиток інноваційної діяльності в регіоні потребує раціонального поєднання реалізації прямих інноваційних проектів – оперативних інновацій, які повинні вирішувати поточні завдання, завдання найближчої перспективи з стратегічними нововведеннями. Даному процесу сприяє регіональна інноваційна інфраструктура, яка представляє собою комплекс взаємопов'язаних структур, суб'єктів та об'єктів, що обслуговують та забезпечують реалізацію інноваційної діяльності в регіоні. Випереджаючий цільовий та якісний розвиток інноваційної інфраструктури регіону є досить перспективним з високим соціально-економічним ефектом, якщо ставити за мету ріст добробуту населення регіону та прагнути до його прискореного розвитку.

Література

1. Павлов В.І. Політика регіонального розвитку в умовах ринкової трансформації (теоретико-методологічні аспекти та механізми реалізації): монографія. – Луцьк: Надстир'я, 2000. – 580 с.
2. Павлов В.І., Лукін С.О. Економічний потенціал регіону: діагностика та реалізація: монографія. – Луцьк: Надстир'я, 2002. – 160 с.
3. Лапко О.О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання: монографія. – Київ, 1999. – 253 с.

*Рекомендовано до публікації
д.е.н., проф. Зайцевою Л.М. 25.02.04*

*Надійшла до редакції
12.02.04*